

36950 **Wijziging van het Wetboek van Strafrecht, het Wetboek van Strafvordering en de Wet op de rechterlijke organisatie alsmede intrekking van de Wet ministeriële verantwoordelijkheid en ambtsdelicten leden Staten-Generaal, ministers en staatssecretarissen in verband met de modernisering van de strafvordering ter zake van ambtsmisdrijven begaan door Kamerleden en bewindspersonen (Herzieningswet ambtsmisdrijven Kamerleden en bewindspersonen)**

Nr. 5 **Verslag**

Vastgesteld 13 oktober 2026

De vaste commissie voor Justitie en Veiligheid, belast met het voorbereidend onderzoek van dit voorstel van wet, heeft de eer als volgt verslag uit te brengen. Onder het voorbehoud dat de hierin gestelde vragen en gemaakte opmerkingen voldoende zullen zijn beantwoord, acht de commissie de openbare behandeling van het voorstel van wet genoegzaam voorbereid.

INHOUDSOPGAVE

I. Algemeen deel	2
1. Inleiding	2
2. De huidige wettelijke regeling	4
2.1 <i>Reikwijdte ambtsmisdrijven</i>	4
3. Tekortkomingen van de huidige procedure	4
3.1 <i>Praktische knelpunten</i>	4
3.1.1 <i>Opsporingsfase bij mogelijke vervolgingsopdracht van de Tweede Kamer</i>	4
3.1.2 <i>Berechting door de Hoge Raad</i>	5
4. Hoofdpijnen van het wetsvoorstel	5
4.1 <i>Opsporingsfase</i>	5
4.1.1 <i>Aanvang opsporingsonderzoek</i>	6
4.1.2 <i>Onderzoeksteam en opsporingsbevoegdheden</i>	8
4.1.3 <i>Betrokkenheid regering en Tweede Kamer tijdens het opsporingsonderzoek</i>	8
4.1.4 <i>Voortgang van het opsporingsonderzoek</i>	11
4.2 <i>Vervolgingsfase</i>	11
4.3 <i>De Hoge Raad als bevoegde rechter</i>	12
4.4 <i>Medeverdachten</i>	13
5. Strafrechtelijke ministeriële verantwoordelijkheid (artikelen 355 en 356 van het Wetboek van Strafrecht)	13
6. Grondrechten en rechtsbescherming	16

7. Uitvoeringsconsequenties	17
8. Ontvangen adviezen en internetconsultatie	17
II. Artikelsgewijs deel	17
Artikel I	17
Artikel 485a Sv	17
Artikel 485c Sv	18
Artikel 485d Sv	18
Artikel V	18
III. Overig	19

I. Algemeen deel

1. Inleiding

De vaste commissie voor Justitie en Veiligheid heeft in het kader van het voorbereidend onderzoek van het wetsvoorstel Wijziging van het Wetboek van Strafrecht, het Wetboek van Strafvordering en de Wet op de rechterlijke organisatie alsmede intrekking van de Wet ministeriële verantwoordelijkheid en ambtsdelicten leden Staten-Generaal, Ministers en Staatssecretarissen in verband met de modernisering van de strafvordering ter zake van ambtsmisdrijven begaan door Kamerleden en bewindspersonen (Herzieningswet ambtsmisdrijven Kamerleden en bewindspersonen) (hierna: het wetsvoorstel) de leden Sneller (D66) en Ellian (VVD) tot wetgevingsrapporteurs benoemd. De wetgevingsrapporteurs hebben ten behoeve van het verslag een schriftelijke inbreng opgesteld met vragen van verdiepende en verduidelijkende aard aan de regering. De commissie heeft in de procedurevergadering van 7 oktober 2026 besloten de inbreng van de wetgevingsrapporteurs over te nemen en in het verslag als inbreng van de commissie op te nemen.¹

Bij de hiernavolgende inbreng is zo veel mogelijk de volgorde van de memorie van toelichting aangehouden. Achtereenvolgens worden vragen gesteld over het ambtshalve opsporingsonderzoek door de procureur-generaal bij de Hoge Raad (hierna: de PG HR), de bijzondere procedures in het strafrecht, de afschaffing van de strafrechtelijke ministeriële verantwoordelijkheid, de wijziging van de Reglementen voor de Gouverneurs van Aruba, van Curaçao en van Sint Maarten, en de verwijzing in het voorgestelde artikel 485a, tweede lid van het Wetboek van Strafvordering (hierna: Sv).

De leden van de D66-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van het wetsvoorstel. Deze leden zien de noodzaak van de herzieningswet in afwachting van de aanstaande wijziging van de Grondwet. Deze leden zien wel gevaren van politieke inmenging op de

¹ De inbreng van de wetgevingsrapporteurs is in het verslag te herkennen aan de zinsnede “de leden van de commissie”.

onafhankelijke vervolging. Zij hebben daarover nog enkele vragen.

De leden van de VVD-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van het wetsvoorstel. Deze leden onderschrijven de doelen van het wetsvoorstel. Zij vinden het goed dat de procedure voor opsporing en vervolging van ambtsmisdrijven van Kamerleden en bewindspersonen wordt gemoderniseerd. De huidige regeling heeft in de praktijk ernstige tekortkomingen laten zien, die terecht onder andere door de commissie herziening wetgeving ambtsdelicten Kamerleden en bewindspersonen (hierna: de commissie-Fokkens) zijn geconstateerd. Deze leden steunen de keuze om dit langs twee sporen te doen. Zij verwijzen voor hun inbreng over spoor II naar hun bijdrage aan het verslag bij het wetsvoorstel Verklaring dat er grond bestaat een voorstel in overweging te nemen tot verandering in de Grondwet van de bepaling inzake de vervolging en berechting van ambtsdelicten die zijn begaan door leden van de Staten-Generaal, ministers en staatssecretarissen (Kamerstukken 36951).

De leden van de PRO-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van het voorliggende wetsvoorstel. Deze leden delen de mening van de regering dat de huidige procedure voor vervolging van ambtsmisdrijven door Kamerleden en bewindspersonen aan herziening toe is, met name omdat het nemen van een dergelijke vervolgingsbeslissing door politieke organen om fundamentele redenen niet langer wenselijk is. Deze leden zien daarnaast ook dat praktische problemen, blijkend uit recente voorbeelden, ten aanzien van de vervolging van Kamerleden of bewindspersonen die herziening nodig maken. Daarbij kan niet gewacht worden op de al in gang gezette grondwetsherziening en dient, voor zover dat binnen de grenzen van de Grondwet mogelijk is, nu al gezocht te worden naar een betere procedure. Begrijpen deze leden het goed dat de regering van mening is dat het nu voorliggend wetsvoorstel voor zover dat mogelijk is als uitgangspunt zal gaan dienen voor een gewone wet ter nadere uitwerking van artikel 119 van de Grondwet wanneer dat is gewijzigd?

De leden van de CDA-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van het wetsvoorstel, dat een uitvloeisel is van de adviezen van de commissie-Fokkens. De constatering dat de huidige wettelijke regeling voor de opsporing, vervolging en berechting van ambtsmisdrijven begaan door Kamerleden en bewindspersonen ernstig tekortschiet, is zorgelijk. Herziening van de huidige regeling is daarom noodzakelijk, zo zijn deze leden van mening. Zij danken de regering voor onderhavig wetsvoorstel en stellen hierover enkele vragen.

De leden van de BBB-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van het wetsvoorstel. Deze leden vinden het noodzakelijk dat strafbare feiten van politieke ambtsdragers daadwerkelijk kunnen worden onderzocht en vervolgd. Deze leden steunen daarom het wegnemen van praktische belemmeringen, maar hebben wel vragen over de politieke invloed die in deze tussenregeling blijft bestaan.

De leden van de SGP-fractie hebben kennisgenomen van het wetsvoorstel. Deze leden hebben nog enkele vragen.

De leden van de ChristenUnie-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van het wetsvoorstel. Deze leden vinden het cruciaal dat vervolging van ambtsdelicten op effectieve

wijze kan plaatsvinden en dat daarbij de verantwoordelijkheden en procedures geen belemmering vormen. Deze leden gebruiken de gelegenheid om een aantal vragen te stellen.

De leden van de ChristenUnie-fractie vragen of deze tijdelijke keuzes, waarmee in essentie dit wetsvoorstel een overbrugging vormt, niet kunnen leiden tot een dalende urgentie van de grondwetswijziging. In hoeverre ziet de regering de belemmering die kan ontstaan in dit traject door implementatie van deze wetswijziging? Is er overwogen in de procedure beide wijzigingen conditioneel aan elkaar te maken, met bijvoorbeeld een horizonbepaling waarin onderhavig wetsvoorstel alleen dient als tussentijds middel en ten einde loopt mocht de grondwetswijziging van spoor II niet worden aangenomen?

De leden van de Groep Markuszower hebben kennisgenomen van het wetsvoorstel. Deze leden steunen het uitgangspunt dat praktische belemmeringen voor de opsporing en vervolging van ambtsmisdrijven worden weggenomen. Wie zich schuldig maakt aan een strafbaar feit, moet daarop kunnen worden aangesproken, ook wanneer hij Kamerlid of bewindspersoon is. Deze leden lezen het voorstel in samenhang met de voorgestelde wijziging van artikel 119 van de Grondwet. Kan de regering de beantwoording van beide verslagen op elkaar afstemmen? Welke knelpunten worden met deze tussenregeling daadwerkelijk opgelost en welke blijven bestaan zolang de Grondwet niet is gewijzigd?

2. De huidige wettelijke regeling

De leden van de CDA-fractie lezen dat tot op heden nog nooit een Kamerlid of bewindspersoon volgens de bijzondere procedure wegens een ambtsdelict is vervolgd. Wel is de toepassing van de bijzondere procedure in de afgelopen decennia verschillende malen aan de orde gekomen. Deze leden vragen of deze procedure nog nooit gebruikt is omdat de procedure zelf te ingewikkeld is of doordat er tot nu toe geen concrete gevallen van ambtsdelicten zijn geweest waarvoor deze procedure nodig was.

2.1 Reikwijdte ambtsmisdrijven

De leden van de VVD-fractie lezen dat artikel 483 Sv de bijzondere procedure van toepassing verklaart op leden van de Staten-Generaal, ministers en staatssecretarissen. In het artikel is niets opgenomen over voormalige politieke ambtsdragers. Deze leden vragen de regering te verduidelijken of de bijzondere procedure ook van toepassing is op personen die ten tijde van het begaan van het ambtsdelict de betreffende functie bekleedden, maar die functie nadien hebben neergelegd. Kan een oud-bewindspersoon of oud-Kamerlid na aftreden nog uitsluitend worden vervolgd via de bijzondere procedure of kan het Openbaar Ministerie (hierna: het OM) in dat geval gewoon vervolging instellen voor de gewone rechter? En wat geldt voor de situatie waarin een opsporingsonderzoek reeds loopt op het moment dat de betrokkene aftreedt? Blijft de bijzondere procedure dan van toepassing?

3. Tekortkomingen van de huidige procedure

3.1 Praktische knelpunten

3.1.1 Opsporingsfase bij mogelijke vervolgingsopdracht van de Tweede Kamer

De leden van de ChristenUnie-fractie constateren dat onder de Wet ministeriële verantwoordelijkheid en ambtsdelicten leden Staten-Generaal, ministers en staatssecretarissen (hierna: de Wmv) er het minderheidsrecht bestond waarbij slechts vijf Kamerleden een aanklacht kunnen indienen. Hoe beoordeelt de regering het verdwijnen van dit recht? Wordt er nu niet verwacht dat politieke meerderheden ambtsdelicten uit politieke overwegingen zullen negeren, bijvoorbeeld in het geval van een lid van de coalitie?

3.1.2 Berechting door de Hoge Raad

De leden van de ChristenUnie-fractie vragen wat de impact van de procedure is geweest op het gebrek aan aanbrenging van zaken bij de Hoge Raad. In hoeverre zijn er eerder wel meldingen geweest van mogelijke vervolging of aanzetten daartoe, waarvan is afgezien omwille van de rol van de Hoge Raad? Speelt daarin mee dat er geen mogelijkheid tot hoger beroep of cassatie is? Of ligt de klemtoon op andere knelpunten?

4. Hoofdlijnen van het wetsvoorstel

4.1 Opsporingsfase

De commissie-Fokkens adviseerde om de bevoegdheid van de officier van justitie om vanwege capaciteitsbeperkingen of andere overwegingen van opportuniteit geen opsporingsonderzoek in te stellen,² niet van toepassing te verklaren op de PG HR (in geval van ambtshalve opsporingsonderzoek door de PG HR).³ De leden van de commissie constateren dat het wetsvoorstel hierover niets regelt. Deze leden vragen de regering of dit betekent dat de huidige bevoegdheid van de officier van justitie om bijvoorbeeld vanwege capaciteitsbeperkingen geen opsporingsonderzoek in te stellen, ook geldt voor de PG HR in geval van zijn ambtshalve opsporingsbevoegdheid? Zo ja, kan de regering aangeven of zij het wenselijk acht dat de PG HR kan beslissen om uit overwegingen van opportuniteit (zoals capaciteitsbeperking) geen opsporingsonderzoek in te stellen? In hoeverre worden de regering en de Tweede Kamer betrokken bij de beslissing van de PG HR om in zo'n geval geen opsporingsonderzoek in te stellen? Heeft de regering overwogen om het advies van commissie-Fokkens op dit punt over te nemen?

De leden van de D66-fractie lezen in de memorie van toelichting dat de PG HR is belast met de opsporing van ambtsmisdrijven begaan door Kamerleden en bewindspersonen, gezien het feit dat hij volledig onafhankelijk is, nu in de Grondwet is verankerd dat hij voor het leven is benoemd (artikel 117, eerste lid) en aan niemand ondergeschikt is of verantwoording hoeft af te leggen. Kan de regering reflecteren op de huidige benoemingswijze van de PG HR en op de vraag of deze volgens de regering nu robuust genoeg is tegen politieke inmenging.

De leden van de SGP-fractie hebben vragen bij het voorstel om de PG HR uitdrukkelijk een ambtshalve bevoegdheid toe te kennen om opsporingsonderzoek te doen. Deze leden hebben de indruk dat dit zich met name moeizaam verhoudt tot de rol die de Tweede Kamer nu heeft

² Artikel 149 Sv.

³ *Niet boven maar in de wet. Een werkbare en faire regeling voor de opsporing, vervolging en berechting van ambtsdelicten van Kamerleden en bewindspersonen*, bijlage bij Kamerstukken II 2020/21, 34 340, nr. 19, p. 101.

als het gaat om ambtsmisdrijven. Zoals in de hoofdstukken 2 en 3 door de regering zelf wordt erkend, is het op grond van de huidige regels aan de Tweede Kamer om een opsporingsonderzoek te doen. Nu de PG HR wettelijk de bevoegdheid krijgt om een opsporingsonderzoek te starten, begeeft hij zich eigenlijk op het terrein van de Tweede Kamer. Dat kan met name problematisch zijn in situaties waarin de Tweede Kamer zelf bewust niet tot onderzoek overgaat. De stelling dat de ruimte er is voor een bredere toekenning van de opsporingsbevoegdheid omdat de Grondwet zich richt op de vervolging, gaat volgens deze leden te gemakkelijk voorbij aan de kennelijke bedoeling (wat men daar verder ook van vindt) om de start van de procedure en het onderzoek bij de Tweede Kamer te beleggen. Ook de bevoegdheid van de Tweede Kamer om een onderzoek te kunnen beëindigen, doet niet af aan de bezwaren, aangezien de druk om een reeds gestart onderzoek niet te beëindigen hoog zal zijn teneinde het verwijt te ontkomen dat zaken in de doofpot gestopt worden. Deze leden vragen een nadere onderbouwing van het ambtshalve onderzoek in relatie tot de positie van de Tweede Kamer. Eveneens vragen zij waarom dit onderdeel niet veel beter overgelaten kan worden aan de wetgeving die het voorstel tot wijziging van de Grondwet uitwerkt.

4.1.1 Aanvang opsporingsonderzoek

Het wetsvoorstel kent de PG HR een ambtshalve bevoegdheid toe om een opsporingsonderzoek in te stellen. De leden van de VVD-fractie stellen vast dat de memorie van toelichting niet ingaat op de vraag of het opportuniteitsbeginsel van toepassing is op de uitoefening van deze ambtshalve bevoegdheid. Kan de PG HR er op grond van dat beginsel van afzien een opsporingsonderzoek te starten, ook als er een concrete verdenking bestaat? En, zo ja, dient de PG HR die afweging dan te motiveren en tegenover wie? Deze leden vragen de regering nader in te gaan op de vraag hoe de verhouding tussen de ambtshalve bevoegdheid en het opportuniteitsbeginsel in de praktijk moet worden gezien.

Voorts constateren de leden van de VVD-fractie dat het wetsvoorstel geen uitdrukkelijke grondslag bevat voor een oriënterend onderzoek voorafgaand aan een opsporingsonderzoek. De memorie van toelichting kondigt aan dat het Protocol inzake de behandeling van aangiften zal komen te vervallen. De PG HR en de president van de Hoge Raad hebben in hun advies gevraagd of ook onder spoor I ruimte bestaat voor oriënterende onderzoeken, zodat de regering en de Tweede Kamer kunnen beoordelen of er gronden bestaan voor een bevel tot opsporing of vervolging. Deze leden vragen de regering expliciet te reageren op dit advies en daarbij aan te geven of een wettelijke grondslag voor het oriënterend onderzoek wenselijk is.

De leden van de PRO-fractie begrijpen dat uit artikel 119 van de Grondwet niet volgt dat voor het instellen van een opsporingsonderzoek per se een opdracht van de regering of de Tweede Kamer vereist is. Daaruit volgt dat ook de PG HR ambtshalve zelf een opsporingsonderzoek kan instellen. Daarmee kan worden voorkomen dat een verdenking van een ambtsmisdrijf om politieke redenen niet wordt onderzocht. Hoe en op welke gronden kan de PG HR ambtshalve een opsporingsonderzoek instellen? Deze leden lezen dat aangiften van ambtsmisdrijven begaan door Kamerleden en bewindspersonen voortaan bij de PG HR moeten worden gedaan. Aangiftes die gedaan worden bij een ministerie of bij de Tweede Kamer, moeten aan de PG HR worden doorgezonden. Daarnaast kan de Tweede Kamer of minister de PG HR ook opdracht tot vervolging geven. Kan de PG HR in dat geval na

bestudering van de aangifte ook besluiten niet tot opsporing over te gaan?

De leden van de CDA-fractie lezen dat uit artikel 119 van de Grondwet niet volgt dat voor het instellen van een opsporingsonderzoek een opdracht van de regering of de Tweede Kamer vereist is, dus dat voorgesteld wordt dat dergelijk onderzoek ook ambtshalve kan worden ingesteld door de PG HR. Deze leden vragen op basis van welke informatie of signalen de PG HR een opsporingsonderzoek kan starten. Daarnaast zijn deze leden benieuwd of de regering meer kan zeggen over de werkafspraken die zijn gemaakt tussen de PG HR en het Europees Openbaar Ministerie (hierna: het EOM).

De leden van de CDA-fractie lezen dat zodra de PG HR ambtshalve een opsporingsonderzoek heeft ingesteld, hij de regering en de Tweede Kamer daarover informeert. Wordt de verdachte daarvoor nog als eerste geïnformeerd over het instellen van een opsporingsonderzoek of gebeurt dat gelijktijdig?

De leden van de BBB-fractie vragen waarom de regering en de Tweede Kamer gezamenlijk een onafhankelijk opsporingsonderzoek kunnen tegenhouden of beëindigen, terwijl de beoogde grondwetswijziging politieke beïnvloeding juist moet uitsluiten. Vereist het huidige artikel 119 van de Grondwet deze bevoegdheid of is dit een keuze van de regering? Waarom kan niet worden volstaan met politieke besluitvorming over vervolging nadat het feitenonderzoek is afgerond? Hoe kan vooraf worden vastgesteld dat vervolging onwenselijk of onhaalbaar is als relevante feiten nog niet zijn onderzocht?

De leden van de BBB-fractie vragen welke inhoudelijke grenzen gelden voor het stopzetten van een onderzoek. Kan het behoud van een coalitie of het voorkomen van politieke schade daarbij een rol spelen? Waarom acht de regering publicatie van de opdracht in de Staatscourant voldoende bescherming tegen oneigenlijk gebruik? Moet ook de motivering openbaar worden gemaakt en kan een dergelijke beslissing door een rechter worden getoetst?

De leden van de Groep Markuszower constateren dat de PG HR zelfstandig een opsporingsonderzoek kan instellen. Waarom is gekozen voor een bevoegdheid en niet voor een nader omschreven verplichting wanneer sprake is van een voldoende concrete verdenking en voldoende aanknopingspunten voor onderzoek?

In de toelichting staat dat het bij een verdenking in de rede ligt dat een onderzoek wordt ingesteld, zo lezen de leden van de Groep Markuszower. Welke zekerheid biedt dit dat ernstige signalen daadwerkelijk worden onderzocht? Onder welke omstandigheden kan de PG HR besluiten geen onderzoek te beginnen, hoewel er een verdenking en voldoende aanknopingspunten voor onderzoek bestaan?

De leden van de Groep Markuszower vragen of van de PG HR een actieve houding wordt verwacht. Beoordeelt hij ook zelfstandig signalen uit onderzoeksjournalistiek, parlementaire onderzoeken, rapporten van toezichthouders en meldingen van klokkenluiders? Of zal zijn optreden in de praktijk vooral afhankelijk blijven van aangiften en opdrachten van de regering of de Tweede Kamer?

Welke termijnen gelden voor de beoordeling die aan een opsporingsonderzoek voorafgaat, zo vragen de leden van de Groep Markuszower. Hoe wordt voorkomen dat een aangifte langdurig in een oriënterende fase blijft liggen, terwijl de wettelijke termijn voor het opsporingsonderzoek nog niet is begonnen?

4.1.2 Onderzoeksteam en opsporingsbevoegdheden

Om de onafhankelijkheid van het onderzoeksteam te waarborgen, wordt door de regering voorgesteld om de algemene en bijzondere aanwijzingsbevoegdheid die de minister van Justitie en Veiligheid heeft ten aanzien van het OM, alsook de inlichtingenplicht van het College van procureurs-generaal naar de minister niet van toepassing te laten zijn op de werkzaamheden van medewerkers van het OM die deel uitmaken van het opsporingsteam van de PG HR.⁴ De leden van de D66-fractie lezen hierin dat de regering meent dat de mogelijkheid van de minister van Justitie en Veiligheid om een algemene of bijzondere aanwijzing aan de vervolgende instantie te geven, het OM of de PG HR, de onafhankelijkheid van die vervolgende instantie in het geding brengt wanneer het gaat om ambtsdelicten. Kan de regering toelichten waarom de onafhankelijkheid van het OM bij een bijzondere aanwijzing wel in het geding is wanneer het gaat om ambtsdelicten, maar wanneer een bijzondere aanwijzing wordt gegeven als het gaat om een gemeen delict, er geen aantasting zou zijn van de onafhankelijkheid van het OM?

De leden van de VVD-fractie vragen de regering nader in te gaan op de toepassing van bijzondere opsporingsbevoegdheden in het kader van de nieuwe procedure. Kan de PG HR bij het opsporingsonderzoek naar ambtsdelicten dezelfde bijzondere opsporingsbevoegdheden inzetten als het reguliere OM, zoals het afluisteren van telecommunicatie, observatie en infiltratie als bedoeld in Titel IV en V van het huidige Sv, respectievelijk boek 2, hoofdstuk 8 van het nieuwe Sv? Is de wettelijke grondslag daarvoor toereikend of zijn aanpassingen nodig?

De leden van de VVD-fractie vragen voorts wie formeel bevoegd is dergelijke bevoegdheden aan te vragen bij de rechter-commissaris: de PG HR zelf of een officier van justitie die deel uitmaakt van het onderzoeksteam? Deze leden wijzen erop dat de Hoge Raad en de PG HR in hun consultatiereactie hebben opgemerkt dat vorderingen aan de rechter-commissaris bij voorkeur door een officier van justitie uit het onderzoeksteam worden gedaan en niet door de PG HR zelf. Hoe verhoudt dit zich tot de regeling zoals voorgesteld in artikel 484, vierde lid Sv? Deelt de regering de opvatting van de PG HR op dit punt?

4.1.3 Betrokkenheid regering en Tweede Kamer tijdens het opsporingsonderzoek

De leden van de commissie constateren dat het wetsvoorstel, in lijn met het advies van de commissie-Fokkens, de bevoegdheid toekent aan de PG HR om ambtshalve opsporingsonderzoek in te stellen wanneer hij kennis krijgt van het mogelijk begaan van een ambtsdelict (bijvoorbeeld door een aangifte). Hiermee is beoogd om een zekere waarborg te bieden tegen de situatie dat een verdenking wegens een ambtsdelict tegen een Kamerlid of bewindspersoon om politieke redenen niet wordt onderzocht. In geval van een ambtshalve

⁴ Kamerstukken II 2025/26, 36 950, nr. 3, p. 12.

opsporingsonderzoek door de PG HR krijgen de Tweede Kamer en de regering in het wetsvoorstel de bevoegdheid om gezamenlijk aan de PG HR de opdracht te geven om een voorgenomen ambtshalve opsporingsonderzoek niet in te stellen of een al opgestart opsporingsonderzoek te beëindigen. Deze laatste bevoegdheid vloeit volgens de regering en de commissie-Fokkens voort uit het huidige artikel 119 van de Grondwet. In de toelichting wordt vermeld dat het in de rede ligt dat de regering en de Tweede Kamer terughoudendheid betrachten bij het aanwenden van de bevoegdheid tot beëindiging, nu uit het lopende opsporingsonderzoek feiten en omstandigheden kunnen blijken die aanleiding kunnen vormen om toch een beslissing tot het opdragen van vervolging te overwegen. Om transparantieoverwegingen en om ongewenste, politiek gemotiveerde opdrachten tot beëindiging te voorkomen, regelt het wetsvoorstel dat iedere opdracht tot beëindiging en voortzetting van het opsporingsonderzoek gepubliceerd moet worden in de Staatscourant.

De leden van de commissie merken op dat de Afdeling advisering van de Raad van State (hierna: de Raad van State) bezwaren heeft geuit tegen het wetsvoorstel als ‘tussenoplossing’ en opmerkt dat niet alleen de gelegenheid voor ongewenste politieke beïnvloeding blijft bestaan (doordat de vervolgingsbeslissing bij de politieke organen blijft), maar dat dat met het wetsvoorstel bovendien expliciet wordt voorzien van een formeel-wettelijke grondslag. Zo wordt volgens de Raad van State een wettelijke regeling in het leven geroepen voor politieke betrokkenheid bij opsporing en vervolging die bij de voorgenomen Grondwetsherziening juist principieel wordt afgewezen. De leden van de commissie vragen of de regering kan reflecteren op deze adviesopmerking van de Raad van State. In hoeverre wordt een politiek ingewikkelde situatie in het leven geroepen als de PG HR wel wil opsporen, maar dit door de Tweede Kamer en de regering wordt tegengehouden of als de PG HR op basis van zijn ambtshalve opsporingsonderzoek tot de conclusie komt dat een opdracht tot vervolging opportuun is, maar dat de Tweede Kamer of de regering weigert een vervolgingsopdracht te geven? Kan de regering aangeven of een verzoek van de Tweede Kamer of de regering aan de PG HR om een opsporingsonderzoek te beëindigen, gemotiveerd moet worden? Wordt bij het openbaar maken in de Staatscourant van de opdracht tot beëindiging ook de zienswijze van de PG HR (waarom hij van mening is dat opsporing wel gewenst is) openbaar gemaakt? Kan de regering aangeven of er voor deze tussenfase alternatieve oplossingen zijn overwogen om de knelpunten in de huidige procedure aan te pakken?

In het licht van de onafhankelijkheid van de PG HR bij het instellen van vervolging vragen de leden van de D66-fractie hoe die zich verhoudt tot de bevoegdheid van regering en Tweede Kamer om een door de PG HR voorgenomen ambtshalve onderzoek gezamenlijk tegen te houden of te laten beëindigen. Door de regering en Tweede Kamer deze bevoegdheid te geven, ontstaat er een risico waardoor de onafhankelijkheid van de PG HR wordt aangetast en ontstaat het risico van politieke beïnvloeding op de strafvervolging van ambtsdelicten, zo menen deze leden. Ook de Raad van State heeft zich in zijn advies hier kritisch over uitgelaten, zo lezen deze leden. Met het wetsvoorstel wordt de mogelijkheid tot politieke beïnvloeding expliciet voorzien van een formeel-wettelijke grondslag, aldus de Raad van State. Welke ruimte biedt het huidige kader van artikel 119 van de Grondwet tot een andere invulling van de regeling, zo vragen deze leden. Volgt volgens de regering uit de bewoording van artikel 119 van de Grondwet dat, naast dat de opdracht tot vervolging bij koninklijk besluit of bij een besluit van de Tweede Kamer moet worden gegeven, ook het voorafgaande

opsporingsonderzoek door de PG HR door de regering en Tweede Kamer gezamenlijk moet kunnen worden gestopt? Kan de regering reflecteren op de vraag of is overwogen in het stadium tijdens het opsporingsonderzoek een minder grote of geen rol aan de Tweede Kamer en regering toe te bedelen, teneinde de politieke beïnvloeding te beperken?

De leden van de VVD-fractie vragen of de PG HR in zijn verslag aan de Tweede Kamer en de regering ook een oordeel geeft over de opportuniteit van de vervolging. Of laat hij zich daar niet over uit? De Hoge Raad en de PG HR hebben in hun consultatiereactie gewezen op de spanning die dit oplevert met de bestaande praktijk onder het Protocol. Hoe weegt de regering dit?

De leden van de VVD-fractie merken op dat de PG HR de regering en Tweede Kamer informeert over de voortgang van het onderzoek. In de memorie van toelichting wordt echter geen aandacht geschonken aan de informatiepositie van de verdachte zelf. Wanneer komt een zittend Kamerlid of bewindspersoon te weten dat er een opsporingsonderzoek tegen hem of haar is gestart?

De leden van de PRO-fractie lezen dat wanneer de regering en de Tweede Kamer vervolging van een ambtsmisdrijf onwenselijk of onhaalbaar achten, de PG HR het opsporingsonderzoek dient te beëindigen. Echter, zo stelt de regering, ligt het in de rede dat de regering en de Tweede Kamer terughoudendheid betrachten bij het laten staken van een lopend opsporingsonderzoek. Deze leden zouden vanwege het feit dat beoogd wordt politieke beïnvloeding te voorkomen, inderdaad graag zien dat die terughoudendheid zou worden betracht. Kan die terughoudendheid binnen de grenzen van de bestaande grondwettelijke regels nog verder worden afgedwongen dan alleen het publiceren van een opdracht tot niet-vervolgen in de Staatscourant?

De leden van de CDA-fractie lezen dat de regering en de Tweede Kamer niet alleen de bevoegdheid hebben om een opsporingsonderzoek te initiëren, maar ook om in gezamenlijkheid de PG HR op te dragen een voorgenomen ambtshalve opsporingsonderzoek niet in te stellen of een reeds door hem gestart opsporingsonderzoek te beëindigen. Begrijpen deze leden het goed dat deze bevoegdheid lijkt op de bijzondere aanwijzingsbevoegdheid die de minister van Justitie en Veiligheid heeft om algemene en bijzondere aanwijzingen te geven aan het OM? Kan de regering de bevoegdheid tot het initiëren van een opsporingsonderzoek in dit licht plaatsen, mede gelet op het initiatiefvoorstel-Sneller tot wijziging van de Wet op de rechterlijke organisatie in verband met het laten vervallen van de bijzondere aanwijzingsbevoegdheid van de minister met betrekking tot het OM (Kamerstukken 36125), dat op 1 december 2026 in de Eerste Kamer wordt behandeld?

De leden van de Groep Markuszower hebben vragen over de bevoegdheid van de regering en de Tweede Kamer om gezamenlijk een lopend opsporingsonderzoek te laten beëindigen. Dat artikel 119 van de Grondwet een politieke opdracht voor vervolging vereist, betekent volgens de toelichting niet dat ook voor opsporing een politieke opdracht nodig is. Waarom wordt dan wel een uitdrukkelijke politieke bevoegdheid opgenomen om een onafhankelijk onderzoek te stoppen?

De leden van de Groep Markuszower vragen in welke concrete situaties de regering

beëindiging gerechtvaardigd acht. Kan een onderzoek ook worden beëindigd wanneer al ernstige aanwijzingen voor een ambtsmisdrijf zijn gevonden? Welke inhoudelijke grenzen gelden en hoe wordt voorkomen dat deze bevoegdheid wordt gebruikt om iemand uit de eigen politieke kring te beschermen?

Moet een beëindigingsopdracht inhoudelijk worden gemotiveerd en wordt die motivering openbaar gemaakt, zo vragen de leden van de Groep Markuszower. Waarom zou publicatie van de opdracht voldoende bescherming bieden tegen oneigenlijk gebruik wanneer onafhankelijke toetsing ontbreekt?

De leden van de Groep Markuszower vragen welke regels voorkomen dat een bewindspersoon of Kamerlid over wie het onderzoek gaat, invloed uitoefent op de besluitvorming over beëindiging.

4.1.4 Voortgang van het opsporingsonderzoek

De leden van de CDA-fractie vragen of de regering nader kan toelichten hoe zij is gekomen tot het vaststellen van een termijn van zes maanden om het opsporingsonderzoek af te ronden.

4.2 Vervolgingsfase

De leden van de VVD-fractie vragen de regering nader te onderbouwen hoe de spanning wordt opgelost tussen de onafhankelijke positie van de PG HR en de bevoegdheid van de Tweede Kamer en de regering om gezamenlijk het opsporingsonderzoek te beëindigen op grond van het voorgestelde artikel 485c Sv. Deze leden begrijpen de ratio achter deze bepaling: de verantwoording voor het al dan niet vervolgen van politieke ambtsdragers moet bij democratisch gelegitimeerde organen liggen. Tegelijkertijd hebben zowel de Raad van State als de PG HR en de president van de Hoge Raad erop gewezen dat een bevel tot beëindiging de weg kan afsnijden naar inzichten die pas in de loop van het opsporingsonderzoek naar boven komen. Welke procedurele waarborgen zijn voorzien om dit risico te voorkomen?

De leden van de VVD-fractie merken daarnaast het volgende op over de situatie waarin de Tweede Kamer en de regering gezamenlijk besluiten het opsporingsonderzoek te beëindigen op grond van artikel 485c Sv. Een verdachte heeft in beginsel belang bij voortgang van het onderzoek als dat kan leiden tot vrijspraak of rehabilitatie. Is er nog voorzien in enige rechtsmiddelen voor de verdachte als het opsporingsonderzoek wordt beëindigd op grond van artikel 485c Sv?

De leden van de PRO-fractie lezen dat nadat de PG HR het opsporingsonderzoek heeft afgerond, de regering of de Tweede Kamer vervolgens binnen drie maanden dient te besluiten of zij een opdracht tot vervolging zal geven. Geldt dit alleen in het geval de PG HR ambtshalve een opsporingsonderzoek heeft gehouden of geldt het ook als regering of Tweede Kamer meteen al zelf een opdracht tot vervolging en dus opsporing heeft gegeven? Volgt de opdracht tot vervolging altijd op een opsporingsonderzoek?

De zorg die de leden van de ChristenUnie-fractie delen ten aanzien van het minderheidsrecht onder de Wmv (zie paragraaf 3.1.1) geldt ook voor het recht tot beëindiging van een proces. Er wordt gesuggereerd dat zowel de Tweede Kamer als de regering goedkeuring moet geven, als het ware door een dubbele waarborg toe te voegen. Toch zal bij een coalitie zowel de Tweede Kamer als de regering bestaan uit een groep met vergelijkbare belangen. In hoeverre verwacht de regering dat Kamerleden uit de coalitie bijvoorbeeld hun eigen bewindspersonen in bescherming zullen nemen?

De leden van de Groep Markuszower vragen welke motivering wordt verlangd wanneer de regering of de Tweede Kamer geen vervolgingsopdracht geeft, terwijl de PG HR feiten heeft aangedragen waarvoor naar zijn oordeel vervolging mogelijk is. Wordt zo'n beslissing openbaar gemaakt?

De leden van de Groep Markuszower vragen of de regering kan bevestigen dat een vervolgingsopdracht van een van beide organen voldoende is en dat het andere orgaan deze niet kan blokkeren door zelf van vervolging af te zien.

De leden van de Groep Markuszower vragen daarnaast welke grenzen gelden voor opeenvolgende opdrachten tot nader onderzoek. Hoe wordt voorkomen dat deze worden gebruikt om een beslissing over vervolging steeds vooruit te schuiven?

4.3 De Hoge Raad als bevoegde rechter

Naast de procedure voor de berechting van strafbare feiten kent het Sv een aantal procedures voor de behandeling van specifieke vorderingen, verzoeken of bezwaarschriften door de rechter. Het gaat dan bijvoorbeeld om procedures over het beklag over inbeslaggenomen goederen of over de tenuitvoerlegging van sancties. De leden van de commissie constateren dat het wetsvoorstel, in lijn met het advies van de commissie-Fokkens, regelt dat in plaats van de rechtbank de Hoge Raad als rechter fungeert en de PG HR als officier van justitie. Dit betekent dat in de vorgenoemde bijzondere procedures de Hoge Raad beslist en dat er vooralsnog geen hoger beroep openstaat. De Raad van State heeft opgemerkt dat de keuze om geen beroepsmogelijkheid te bieden, niet vanzelfsprekend is. Deze procedures staan immers meer op afstand van de eigenlijke opsporing, vervolging en berechting van ambtsdelicten. Daardoor is niet evident waarom met de behandeling van deze vorderingen hetzelfde spoedeisende of publieke belang is gemoeid als met de opsporing of berechting van ambtsdelicten. Ook is niet evident waarom hierbij niet de gebruikelijke mogelijkheden tot rechtsbescherming kunnen worden geboden.

De regering heeft in reactie op de adviesopmerking van de Raad van State opgemerkt dat het aanwijzen van de Hoge Raad als bevoegde rechter in de gehele procedure, van opsporing tot tenuitvoerlegging, past bij de aanwijzing van de Hoge Raad als forum privilegiatum in de Grondwet en dat het zorgt voor een eenvoudige en eenduidige regeling. De leden van de commissie vragen of de regering kan aangeven in hoeverre de aanwijzing van de Hoge Raad als forum privilegiatum in de Grondwet noodzaakt dat ook voor andere, aanverwante procedures de Hoge Raad als eerste en enige instantie fungeert. Kan de regering nog eens ingaan op de afweging tussen een eenduidige en eenvoudige regeling enerzijds (aansluiten bij Hoge Raad als eerste en enige instantie) en het bieden van rechtsbescherming (aansluiten bij

de gewone strafrechtprocedure en dus berechting in meerdere instanties) anderzijds?

De leden van de VVD-fractie wijzen op een bijzonder spanningsveld dat de nieuwe procedure oproept ten aanzien van de onafhankelijkheid van de Hoge Raad als rechter in eerste aanleg. De PG HR treedt in de voorgestelde regeling op als de centrale opsporings- en vervolgingsinstantie, terwijl hij in zijn reguliere hoedanigheid als advocaat-generaal structureel samenwerkt met de raadsheren van de Hoge Raad die de zaak uiteindelijk moeten berechten. Deze leden vragen de regering te verduidelijken hoe in de nieuwe procedure wordt geborgd dat raadsheren die in een andere hoedanigheid betrokkenheid hebben gehad bij feiten of personen in de zaak, zich verschonen of kunnen worden gewraakt. Is de bestaande wrakingsregeling daarvoor toereikend of vergt deze bijzondere situatie een aanvullende voorziening?

De regering rechtvaardigt de centrale rol van de PG HR met diens grondwettelijk verankerde onafhankelijkheid. De leden van de ChristenUnie-fractie vragen of die onafhankelijkheid in dit wetsvoorstel voldoende tot haar recht komt, nu regering en Kamer een lopend onderzoek kunnen beëindigen. Daarnaast merken deze leden op dat het opsporingsonderzoek telkens met zes maanden kan worden verlengd, zonder maximum. Heeft de regering overwogen een maximale duur vast te leggen, gelet op het belang dat een verdenking tegen een politieke ambtsdrager niet onnodig lang blijft bestaan?

4.4 Medeverdachten

De leden van de Groep Markuszower vragen aandacht voor ambtenaren die betrokken zijn bij mogelijk strafbaar handelen van bewindspersonen. Ook ambtenaren leggen een eed of belofte af en dragen een eigen verantwoordelijkheid voor hun handelen. Deze leden begrijpen dat zij onder het reguliere strafrecht vallen. Hoe wordt verzekerd dat hun aandeel daadwerkelijk wordt onderzocht?

Hoe verloopt een onderzoek wanneer een bewindspersoon en ambtenaren mogelijk gezamenlijk strafbare feiten hebben gepleegd, zo vragen de leden van de Groep Markuszower. Wie bewaakt dat zowel de politieke als de ambtelijke betrokkenheid in beeld komt en dat de afzonderlijke procedures niet tot versnippering leiden?

De leden van de Groep Markuszower vragen of het reguliere onderzoek naar ambtelijke medeverdachten kan doorgaan wanneer regering en Tweede Kamer het onderzoek naar de bewindspersoon laten beëindigen. Welke gevolgen heeft die beëindiging voor het delen en gebruiken van reeds verzameld bewijs?

5. Strafrechtelijke ministeriële verantwoordelijkheid (artikelen 355 en 356 van het Wetboek van Strafrecht)

Het wetsvoorstel schraapt in lijn met het advies van de commissie-Fokkens de huidige artikelen over strafrechtelijke ministeriële verantwoordelijkheid (artikelen 355 en 356 van het Wetboek van Strafrecht (hierna: Sr)). Deze artikelen stammen uit het midden van de negentiende eeuw en bevatten een strafbaarstelling van het opzettelijk of door grove schuld

handelen van bewindspersonen in strijd met de Grondwet of andere wetgeving.⁵ De leden van de commissie constateren dat er in het advies van de commissie-Fokkens,⁶ in de literatuur,⁷ in de toelichting bij het wetsvoorstel en in eerdere Kamerstukken⁸ argumenten voor en tegen het schrappen van deze artikelen zijn gegeven. Volgens het advies van de commissie-Fokkens is de kernvraag of naast de politieke ministeriële verantwoordelijkheid nog een plek moet zijn voor het strafrecht als ultimum remedium om schending van de (Grond)wet door een bewindspersoon, voor zover een zodanige schending niet reeds strafbaar is gesteld via specifieke strafbepalingen, aan te kunnen pakken.⁹

De leden van de commissie merken op dat argumenten voor het schrappen (die ook in de memorie van toelichting worden genoemd) de volgende zijn. Door de vage en algemene formulering staan de artikelen 355 en 356 Sr op gespannen voet met het strafrechtelijke legaliteitsbeginsel en de rechtszekerheid. Daarnaast is met de invoering van de politieke ministeriële verantwoordelijkheid en het stelsel van het bestuursrecht geen rol meer weggelegd voor de strafrechtelijke ministeriële verantwoordelijkheid. Bovendien zijn de gedragingen die mogelijk onder de reikwijdte van deze artikelen zouden kunnen vallen, door de wetgever elders in het Sr nader gespecificeerd in gedetailleerde strafbepalingen die de integriteit van het overheidsapparaat en andere, publieke waarden van een zwaar sociaal-ethisch kaliber beschermen. Hierdoor is en blijft – ook na het schrappen van de artikelen 355 en 356 Sr – adequaat strafrechtelijk optreden mogelijk tegen strafwaardige vormen van machtsmisbruik begaan door bewindspersonen, aldus de regering.

De leden van de commissie merken verder op dat argumenten tegen het schrappen, en dus voor het behoud van de strafrechtelijke ministeriële verantwoordelijkheid (met een aangescherpte formulering), de volgende zijn. Er wordt gewezen op de verschillen tussen de politieke en de strafrechtelijke ministeriële verantwoordelijkheid: het inzetten van het strafrecht heeft een eigen werking die niet met aftreden als minister kan worden vergeleken; de situatie is denkbaar dat er voldoende politieke dekking is voor ongrondwettige of onwettige besluiten, zodat de politieke ministeriële verantwoordelijkheid niet werkt. Bovendien treft de politieke ministeriële verantwoordelijkheid alleen de *dán* zittende ambtsdrager, terwijl het strafrecht ook nog later achter de delinquent aan kan gaan. Daarnaast heeft het kabinet eerder aangegeven dat een argument voor het behoud van deze strafbaarstelling is dat zij uitdrukking geeft aan de norm dat ook bewindspersonen zich in hun ambt altijd aan de (Grond)wet moeten houden en dat deze strafbaarstellingen mogelijk zelfs in zeer extreme situaties als noodrem zouden kunnen fungeren. In dit verband noemt het kabinet de (theoretische) mogelijkheid dat een bewindspersoon opzettelijk in strijd handelt met de (Grond)wet en zich daarbij niet laat weerhouden door de gevolgen die de

⁵ Bijvoorbeeld als een bewindspersoon medeondertekening verleent aan een koninklijk besluit wetende dat daardoor de Grondwet of andere wetten worden geschonden.

⁶ *Niet boven maar in de wet. Een werkbare en faire regeling voor de opsporing, vervolging en berechting van ambtsdelicten van Kamerleden en bewindspersonen*, bijlage bij Kamerstukken II 2020/21, 34 340, nr. 19, p. 90-94.

⁷ Zie noot 6 en ook J. Duin, Jarno van Galen, Pim Huisman & Sjoerd Zijlstra, *Strafrechtelijke vervolging van leden van de Staten-Generaal, ministers en staatssecretarissen*, NJB, 24 maart 2017, Afl. 12, p. 790-799, en P.P.T. Bovend'Eert, *Handen af van de rechterlijke macht*, NJB, 19 december 2025, Afl. 40, p. 3454-3455.

⁸ Zie Kamerstukken II 2023/24, 34 340, nr. 22 en Kamerstukken II 2024/25, 34 340, nr. 23.

⁹ Zie *Niet boven maar in de wet. Een werkbare en faire regeling voor de opsporing, vervolging en berechting van ambtsdelicten van Kamerleden en bewindspersonen*, bijlage bij Kamerstukken II 2020/21, 34 340, nr. 19, p. 111.

parlementaire controlemechanismen aan dit handelen (kunnen) verbinden. De mogelijkheid van strafrechtelijke vervolging kan in dit verband worden beschouwd als een uiterste waarborg om te voorkomen dat bewindspersonen in strijd met de (Grond)wet handelen, aldus het kabinet.¹⁰

Tegen deze achtergrond vragen de leden van de commissie de regering om nog eens te reflecteren op de argumenten voor en tegen het schrappen van de strafrechtelijke ministeriële verantwoordelijkheid. Hoe kijkt de regering naar de genoemde verschillen tussen de politieke en strafrechtelijke ministeriële verantwoordelijkheid? Hoe beoordeelt de regering de vraag of er naast de politieke ministeriële verantwoordelijkheid nog een plek moet zijn voor het strafrecht als ultimatum remedium voor zover een zodanige schending niet reeds strafbaar is gesteld via specifieke strafbepalingen? Kan de regering in het licht van het legaliteitsbeginsel en de rechtszekerheid aangeven in hoeverre het mogelijk is om de overtredingen van de artikelen 355 en 356 Sr te begrenzen (gelet op het grote aantal grondwettelijke en wettelijke normen en ook het open karakter van die normen)?

De leden van de commissie lezen in de toelichting dat de schrapping van de strafrechtelijke ministeriële verantwoordelijkheid (artikelen 355 en 356 Sr) en de intrekking van de Wmv ook gevolgen heeft voor de Reglementen voor de Gouverneurs van Aruba, van Curaçao en van Sint Maarten. In deze Reglementen wordt namelijk verwezen naar de artikelen 355 en 356 Sr en de Wmv. De toelichting vermeldt dat deze Reglementen zullen worden aangepast bij rijkswet. Kan de regering aangeven wat de planning is van dit voorstel van rijkswet? Wanneer kan de Tweede Kamer dit voorstel verwachten?

De leden van de VVD-fractie steunen de keuze om de artikelen 355 en 356 Sr te schrappen. Deze bepalingen zijn in de praktijk onwerkbaar gebleken en de onbepaaldheid van de strafbaarstellingen woog zwaarder dan de eventuele toegevoegde waarde. Machtsmisbruik door leden van de Staten-Generaal en bewindspersonen kan afdoende worden tegengegaan met de overige strafbaarstellingen in het Sr. Deze leden vragen de regering in te gaan op de vraag of er situaties denkbaar zijn die met het vervallen van artikel 355, sub 1 Sr buiten het bereik van het strafrecht komen te vallen.

De leden van de CDA-fractie lezen dat er in de afgelopen decennia geregeld aangifte is gedaan tegen bewindspersonen in verband met een vermeende overtreding van artikel 355 of 356 Sr, maar tot op heden nog nooit een bewindspersoon wegens deze delicten is vervolgd. In hoeverre houdt het uitblijven van vervolging verband met de mogelijkheden en bevoegdheden om naar aanleiding van een dergelijke aangifte een opsporingsonderzoek in te stellen en tot vervolging over te gaan? Kan de regering aangeven welke juridische of praktische belemmeringen hierbij een rol hebben gespeeld?

De leden van de SGP-fractie hebben de indruk dat de regering te snel over een mogelijke meerwaarde van artikel 355 Sr heenstapt zonder daarbij intensief te kijken naar alternatieven voor de gesignaleerde problemen. Deze leden vragen of de regering onderkent dat deze bepaling een inhoud bestrijkt die mogelijk niet volledig gedekt wordt door commune strafbepalingen. Deze leden vragen of aan het probleem van de onbepaaldheid van het

¹⁰ Zie *Kamerstukken II 2023/24*, 34 340, nr. 22, p. 13-14 en *Kamerstukken II 2024/25*, 34 340, nr. 23, p. 11.

huidige artikel 355 Sr niet in belangrijke mate tegemoetgekomen zou worden indien het bestanddeel van de opzettelijkheid in alle onderdelen opgenomen zou worden. Is er voor deze ambten niet voldoende reden om een specifieke, op de ambtsuitoefening toegesneden bepaling te handhaven voor situaties waarin bewindspersonen willens en wetens door doen of nalaten de (grond)wettelijke kaders schenden? Maakt juist een opzettelijke kwade bedoeling niet dat niet te snel volstaan kan worden met een verwijzing naar de politieke ministeriële verantwoordelijkheid?

De leden van de ChristenUnie-fractie vragen of het afschaffen van de artikelen 355 en 356 Sr niet kan leiden tot een lacune in de strafrechtelijke aanspreekbaarheid van bewindspersonen als gevolg hiervan. Waarom is er niet voor gekozen om deze naar het oordeel van de regering verouderde artikelen te moderniseren? Als rechtszekerheid de grootste zorg is, waarom kiest de regering er niet voor deze van een heldere definitie te voorzien?

De leden van de Groep Markuszower begrijpen de bezwaren tegen ruime en onvoldoende duidelijke strafbaarstellingen. Waarom worden de artikelen 355 en 356 Sr echter volledig geschrapt in plaats van gemoderniseerd en verduidelijkt?

De leden van de Groep Markuszower vragen welke gedragingen die nu onder voornoemde bepalingen kunnen vallen, na schrapping niet meer door een strafbaarstelling worden bestreken. Kan de regering concrete voorbeelden geven? Blijft bewust onrechtmatig handelen of ernstig verwijtbaar nalaten van een bewindspersoon voldoende strafrechtelijk bestreken wanneer geen sprake is van bijvoorbeeld omkoping, valsheid in geschrifte of schending van geheimen?

Waarom zou politieke ministeriële verantwoordelijkheid in dit verband voldoende zijn, zo vragen deze leden. Een politiek oordeel heeft immers een andere functie dan een strafrechtelijk oordeel. Is onderzocht of een nauwkeuriger omschreven strafbaarstelling mogelijk is voor ernstige vormen van strafwaardig machtsmisbruik die niet onder bestaande delicten vallen?

6. Grondrechten en rechtsbescherming

De leden van de BBB-fractie vragen welke rechtsbescherming een aangever heeft wanneer geen onderzoek of vervolging volgt. Hoe voorkomt de regering dat deze tijdelijke regeling jarenlang blijft bestaan en de urgentie van de definitieve herziening afneemt? Kan zij een concrete planning geven voor de grondwetswijziging en de bijbehorende uitvoeringswetgeving?

De leden van de Groep Markuszower vragen welke mogelijkheden bestaan wanneer de PG HR besluit geen opsporingsonderzoek te beginnen. Moet hij deze beslissing schriftelijk motiveren en meedelen aan de aangever en eventuele rechtstreeks belanghebbenden?

Kan een beslissing om geen onderzoek te beginnen onafhankelijk worden getoetst, zo vragen de leden van de Groep Markuszower. Zo nee, waarom wordt daarvoor geen voorziening getroffen, voor zover het huidige grondwettelijke kader daarvoor ruimte biedt?

De leden van de Groep Markuszower vragen of de regering onderscheid kan maken tussen

het niet beginnen van een onderzoek, het beëindigen daarvan door de PG HR zelf en het uitblijven van een politieke vervolgingsopdracht. Welke mogelijkheden hebben belanghebbenden in elk van deze situaties om tegen het uitblijven van optreden op te komen?

7. Uitvoeringsconsequenties

De leden van de Groep Markuszower vragen welke capaciteit en specialistische ondersteuning beschikbaar zijn voor de nieuwe opsporingstaak van de PG HR. Is verzekerd dat ook meerdere omvangrijke onderzoeken tegelijk kunnen worden uitgevoerd?

Hoe wordt de werking van de regeling gevolgd, zo vragen de leden van de Groep Markuszower. Komt er inzicht in het aantal ontvangen aangiften, de onderzoeken die worden gestart en de redenen waarom zaken zonder vervolg blijven? Wordt daarbij niet alleen beoordeeld of de procedure op papier klopt, maar ook of ernstige verdenkingen daadwerkelijk worden onderzocht en waar aangewezen tot vervolging leiden?

8. Ontvangen adviezen en internetconsultatie

De leden van de PRO-fractie lezen dat de PG HR voorafgaand aan een opsporingsonderzoek oriënterend onderzoek kan doen naar de vraag of een opsporingsonderzoek moet worden ingesteld. Is hiervoor aangifte bij de PG HR nodig of volgt de mogelijkheid dat er een oriënterend onderzoek kan worden gedaan uit de bevoegdheid om ambtshalve een opsporingsonderzoek te doen? Op grond van welke informatie kan de PG HR een oriënterend onderzoek starten? De regering stelt dat het doen van een oriënterend onderzoek in het wetsvoorstel ongeregeld kan blijven, onder andere omdat dit onderzoek kan worden uitgeoefend zonder concrete opsporingsbevoegdheden in te zetten. Op welke wijze vindt een dergelijk oriënterend onderzoek plaats en wat wordt er dan onderzocht?

II. Artikelsgewijs deel

Artikel I

De leden van de BBB-fractie vragen welke gedragingen door het schrappen van de artikelen 355 en 356 Sr niet langer strafbaar zijn. Kan de regering dit met concrete voorbeelden verduidelijken? Waarom is gekozen voor volledige schrapping in plaats van aanscherping van deze bepalingen? Hoe wordt voorkomen dat hierdoor een leemte ontstaat bij ernstig en opzettelijk machtsmisbruik door bewindspersonen?

Artikel 485a Sv

De leden van de commissie lezen in het voorgestelde artikel 485a, tweede lid Sv dat de PG HR verplicht is een opsporingsonderzoek in te stellen wanneer hij een daartoe strekkende opdracht heeft ontvangen van de Tweede Kamer of de regering. Daarbij wordt verwezen naar het voorgestelde artikel 485d, derde lid Sv. Deze laatste bepaling gaat echter over een opdracht van de regering of de Tweede Kamer aan de PG HR tot het doen van *nader* onderzoek nadat de PG HR het (initiele) opsporingsonderzoek heeft afgesloten. Kan de regering deze verwijzing nog eens bezien?

De leden van de CDA-fractie lezen dat de opdracht tot het instellen van een opsporingsonderzoek in ieder geval een omschrijving moet bevatten van de feiten waarop het opsporingsonderzoek betrekking dient te hebben, maar dat de opdrachtgever niet is verplicht om in de opdracht specifieke verdachten te noemen. Begrijpen deze leden dat dit bijvoorbeeld ziet op een situatie waarin vertrouwelijke informatie is gelekt, maar niet duidelijk is wie de veroorzaker is? En is in een dergelijk geval ook een van de kernvragen in het opsporingsonderzoek door de PG HR wie de verdachte is? Welke opsporingsbevoegdheden kunnen daarvoor worden ingesteld?

De leden van de SGP-fractie vinden de woordkeus in het eerste lid van het voorgestelde artikel 485a Sr niet gelukkig. De formulering dat de PG HR kennis krijgt van een ambtsmisdrijf suggereert dat reeds duidelijk is dat sprake is van een misdrijf, terwijl het onderzoek er juist op gericht is om vast te stellen of daadwerkelijk sprake is van een dergelijk misdrijf. Het betreft signalen van een mogelijk ambtsmisdrijf, zoals de toelichting in paragraaf 4.1.1 terecht schrijft. Deze leden vragen waarom de regering deze redactie heeft gekozen.

Artikel 485c Sv

De leden van de VVD-fractie vragen de regering of het wetsvoorstel of de toekomstige uitvoeringswetgeving een overgangsregeling bevat voor het geval de beëindigingsbevoegdheid van artikel 485c Sv met de inwerkingtreding van de uitvoeringswetgeving bij spoor II komt te vervallen. Deze leden wijzen erop dat het Nederlandse Juristen Comité voor de Mensenrechten heeft signaleerd dat een dergelijke overgangsregeling thans ontbreekt.¹¹ Is de regering voornemens hierin te voorzien?

Artikel 485d Sv

De leden van de Groep Markuszower vragen waarom aan het uitblijven van een beslissing binnen drie maanden het gevolg wordt verbonden dat voor hetzelfde feit in beginsel geen nieuw opsporingsonderzoek kan worden ingesteld. Hoe wordt voorkomen dat een zaak door politieke stilstand wordt afgesloten zonder een uitdrukkelijke, inhoudelijk gemotiveerde beslissing?

Waarom wordt voor deze situatie niet verlangd dat de regering en de Tweede Kamer daadwerkelijk een beslissing nemen, zo vragen deze leden. Welke mogelijkheden bestaan wanneer de termijn verstrijkt terwijl de PG HR voldoende grond voor vervolging aanwezig acht?

Artikel V

De leden van de Groep Markuszower vragen of de nieuwe procedure kan worden toegepast op niet-verjaarde ambtsmisdrijven die vóór de inwerkingtreding zijn gepleegd. Kunnen bijvoorbeeld feiten van tien jaar geleden alsnog worden onderzocht wanneer zij destijds niet zijn opgepakt?

¹¹ *Kamerstukken II 2025/26*, 36 950, nr. 3, p. 24.

De leden van de Groep Markuszower vragen of het verschil maakt of eerder alleen aangifte is gedaan, een oriënterend onderzoek heeft plaatsgevonden, een beslissing is genomen om niet te vervolgen of een commissie van onderzoek is ingesteld? Welke eerdere beslissingen staan hernieuwd onderzoek in de weg en wanneer zijn nieuwe bezwaren vereist?

Hoe wordt de verjaring beoordeeld wanneer een zaak jarenlang niet is onderzocht doordat geen politieke vervolgingsopdracht werd gegeven, zo vragen de leden van de Groep Markuszower. Welke handelingen kunnen de verjaring in deze procedure stuiten?

De leden van de Groep Markuszower vragen afzonderlijk naar de gevolgen van het schrappen van de artikelen 355 en 356 Sr voor oudere feiten en lopende zaken. Kan toepassing van de voor de verdachte gunstigste bepalingen ertoe leiden dat feiten die uitsluitend onder deze artikelen strafbaar waren, niet meer kunnen worden vervolgd of bestraft? Hoe verhoudt dit zich tot de bepaling dat bepaalde reeds aangevangen procedures volgens het oude recht worden voortgezet?

III. Overig

De leden van de VVD-fractie constateren dat het wetsvoorstel geen regeling bevat voor de verhouding tussen de bijzondere procedure voor ambtsdelicten en de bevoegdheden van het EOM op grond van Verordening (EU) 2017/1939. Het EOM heeft op grond van artikel 22 en 23 van die Verordening een bevoegdheid ten aanzien van strafbare feiten die de financiële belangen van de Europese Unie schaden (hierna: PIF-delicten). Op grond van artikel 27 van de Verordening kan het EOM zijn bevoegdheid opeisen ten opzichte van nationale autoriteiten (hierna: evocatierecht). Het is niet ondenkbaar dat een ambtsdelict begaan door een Kamerlid of bewindspersoon tevens een PIF-delict oplevert. In ten minste twee recente zaken in andere EU-lidstaten is de vraag naar de verhouding tussen het EOM en nationale procedures voor politici aan de orde gekomen. In 2024 ontstond in Kroatië een conflict over de vervolging van een oud-minister, waarbij het EOM claimde bevoegd te zijn op grond van vermeende PIF-delicten, terwijl Kroatië de nationale procedure toepaste. In Spanje heeft het EOM uiteindelijk afgezien van het inzetten van het evocatierecht, mede omdat onduidelijkheid bestond over de reikwijdte van de Verordening. Welke lessen trekt de regering uit de Kroatische zaak voor het Nederlandse stelsel? En welke lessen trekt de regering uit de Spaanse zaak? Deze leden ontvangen graag een reactie van de regering op beide zaken. Daarbij vragen zij wat betreft de Spaanse zaak ook te reageren op de vraag of het wetsvoorstel op dit moment voldoende waarborgen biedt om te voorkomen dat bij samenloop van EOM-bevoegdheden en de nationale procedure voor de vervolging van ambtsmisdrijven vertraging optreedt door competentiegeschillen.

De leden van de VVD-fractie vragen de regering concreet te beschrijven wat er gebeurt als het EOM zijn evocatierecht uitoefent terwijl de PG HR reeds een opsporingsonderzoek heeft ingesteld naar hetzelfde feit. Welke autoriteit heeft dan voorrang? Hoe verhoudt de bijzondere Nederlandse procedure zich tot de Unierechtelijke verplichting om de exclusieve bevoegdheid van het EOM te respecteren? Is de regering van oordeel dat de bestaande wettelijke bepalingen een afdoende regeling bieden voor dit conflict of is aanvullende regelgeving noodzakelijk?

De leden van de VVD-fractie wijzen erop dat zowel de president van de Hoge Raad en de PG HR als de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak (hierna: de NVvR) in hun consultatiereacties hebben gevraagd om nadere uitwerking van de verhouding tussen de voorgestelde regeling en de EOM-verordening. De NVvR stelt daarbij met zoveel woorden dat het "[niet] verstandig is om zulke principiële kwesties voor verdere uitwerking zonder meer aan de praktijk over te laten."¹² Deze leden vragen of de regering bereid is bij de toekomstige uitvoeringswetgeving een conflictnorm op te nemen die regelt welke procedure prevaleert in geval van samenloop. Zo nee, waarom niet? En acht de regering het risico reëel dat een Nederlandse strafprocedure wegens een ambtsdelict doorkruist wordt door een EOM-onderzoek naar hetzelfde feitencomplex?

Tot slot vragen de leden van de VVD-fractie of de onlangs gemaakte werkafspraken tussen de PG HR en het EOM openbaar kunnen worden gemaakt en, zo nee, waarom niet. Deze leden vragen tevens of deze niet-gepubliceerde werkafspraken voldoende zijn voor de periode tot uitvoeringswetgeving tot stand wordt gebracht en, zo ja, waar dat standpunt op is gebaseerd.

De voorzitter van de commissie,
Eerdmans

Adjunct-griffier van de commissie,
Paauwe

¹² *Kamerstukken II 2025/26, 36 950, nr. 3, bijlage Reactie NVvR, p. 5.*